

s. 95-96, 98, 101-102; A. Pignol, *el-Libâs ve'z-zî-ne fi'l-âlemi'l-'Arabî* (trc. Nebîl Süleyman), Beyrut 1412/1992, s. 21-22; Melek Sevüktekin Apak v.dğr., *Osmanlı Dönemi Kadın Giyimleri*, Ankara 1997, s. 62, 72, 100-101, 105; Receb Abdülcevâd İbrâhim, *el-Mu'cemü'l-'Arabî li-esmâ'i'l-melâbis*, Kahire 1423/2002, s. 56-57, 340, 408, 451, 500-501, 538; Muhammed Makar, *el-Libâsü'l-Mağribî min bidâyeti'd-devleti'l-Merîniyye ile'l-'aşri's-Sa'dî*, Rabat 1427/2006, s. 121-123; W. Björkman, "Lithâm", *El²* (İng.), V, 769-770.

MUSTAFA SABRİ KÜÇÜKAŞCI

YAUNDE

Kamerun Cumhuriyeti'nin başşehri
(bk. KAMERUN).

YÂVEDÜD TEKKESİ

İstanbul Ayvansaray'da
XV. yüzyılda kurulmuş tekke.

Buhara'dan ya da Şam'dan gelerek bir derviş kafilesinin başkanlığında İstanbul'un fethine katılan, bazı menkıbelerinden ötürü halk arasında "Yâvedüd Sultan" lakabı ile tanınan Şeyh Abdülvedüd Efendi (ö. 860/1456) tarafından tesis edilmiştir. IV. Mehmed'in kızı Hatice Sultan 1123'te (1711), ikamet ettiği Ayvansaray'daki sahilсарayın karşısında bulunan sahâbeden Muhammed el-Ensârî'nin türbesini yaptırırken Yâvedüd Tekkesi'nin (Abdülvedüd Mescidi) mescid-tevhidhânesini de yenilemiştir. Bu ikinci yapının tasarımcısı muhtemelen Hassa Başmimarı Bekir Ağa'dır. Hatice Sultan 1738-1739'da mescid-tevhidhâneyi bir minber ilâvesiyle camiye dönüştürmüş, tekkenin vakıflarını genişletmiş, bu sebeple yapı Sultan Camii adıyla da anılmıştır.

Cami-tevhidhânenin zemin katı ve minaresi dışında kalan kısımları 1804'te ahşap olarak yenilenmiş, Şeyh Abdülvedüd'un türbesi de 1876'da Pertevniyal Vâlide Sultan tarafından son şekliyle ihya edilmiştir. Bu arada, muhtemelen 1885-1890 arasında cami-tevhidhâne ve türbe dışında kalan bölümlerin ortadan kalktığı, tekke olma vasfını kaybeden kuruluşun cami tevhidhânesinin cami olarak kullanılmaya başlandığı anlaşılmaktadır. II. Abdülhamid'in hazinedarlarından Şemsicemal Usta 1906'da buraya bir çeşme ilâve etmiştir. XIX. yüzyılda ve XX. yüzyılın başlarında birtakım tamirler geçirerek Cumhuriyet devrine ulaşan yapı zamanla harap olmuş, 1965 dolaylarında bir yangın sonucu kâğır zemin katı ve minaresi dışında kalan bölümleri yanmış, yangının ardından eskisine oldukça uygun biçimde Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yaptırılmıştır. 1972'de Haliç Köprüsü'nün ve çevre yollarının inşaatı sırasında bâninin türbesi bulunduğu yerden sökülerek biraz daha kuzeyde aynen inşa edilmiştir.

Cami-tevhidhâne 8,75 × 8 m. boyutlarındadır. 1123 (1711) tarihli zemin katın duvarları, ayrıca minarenin kaide ve pabuç kısımları iki sıra tuğla ve bir sıra kesme küfeki taşından oluşan almaşık örgüye sahiptir. Cümle kapısının ve pencerelerin söveleri de kesme küfekidendir. Birinci ve ikinci katların duvarları ise ahşap iskeletli olup içeriden bağdâdî siva, dışarıdan ahşap kaplama ile kaplanmıştır. Kıрма çatısı Marsilya tipi kiremitle örtülüdür. Yâvedüd caddesine açılan, 1972'de caddenin kotu yükseltildiğinden çukurda kalmış olan kapının basık kemer şeklindeki üst sövesinde 5 Cemâziyelâhîr 1219 (11 Eylül 1804) tarihli, tekkenin yenilediğini belgeleyen

Yâvedüd Tekkesi Camii – Eyüp / İstanbul

sülûsle yazılmış kitâbe yer almaktadır. Cümle kapısından, ufak bir tepce penceresinden ışık alan yamuk planlı taşlığa girilir. Taşlığın güneyinde harimin altına gelen, 8,15 × 7,15 m. boyutlarında bir mekân yer almaktadır. İçinde yalnız birinde 1097 (1686) tarihli bir şâhidenin bulunduğu dört adet kabri barındıran bu bölümün başlangıçta dervişlerin ikametine ya da yemek yemelerine tahsis edildiği, sonraları da türbe olarak kullanıldığı tahmin edilebilir. Bu mekânın batı duvarında dışarıdan küfeki söveler, demir parmaklıklar ve tuğladan sivri hafifletme kemerleriyle donatılmış üç adet pencere mevcuttur.

Giriş taşlığının doğu duvarına yaslanarak birinci kata çıkan üç kollu ahşap merdiven zemin kattaki taşlığın üstüne gelen bir sofaya geçit vermektedir. Bir nevi son cemaat yeri niteliğindeki bu sofanın batıya ve kuzeye açılan iki penceresi vardır. Güney duvarının ortasında harimin kapısı, bunun yanlarında yine bu bölüme açılan birer büyük pencere bulunur. Bu sofanın kuzeydoğu köşesinde iki kollu ahşap merdiven ikinci katı teşkil eden kadınlar mahfiline çıkmaktadır. Cami-tevhidhânenin harimi içeriden 8,5 × 8,25 m. boyutlarında kareye yakın bir alana sahiptir. Ortada kapıyı ve yanlarda birer büyük pencereyi barındıran kuzey duvarının doğu ucunda bir yüklük görülmektedir. Burası âyinlerde kullanılan çeşitli tarikat eşyasının muhafazası için düzenlenmiş olmalıdır. Yine kuzey duvarı boyunca girişin sağında ve solunda 1,5 m. derinliğinde mahfiller uzanmaktadır.

Cami-tevhidhâne batı duvarında beş, güney ve doğu duvarlarında birer adet olmak üzere toplam yedi adet dikdörtgen pencere aydınlatmaktadır. Batı ve güney

Yâvedüd Türbesi ve Çeşmesi – Eyüp / İstanbul

YÂVEDÜD TEKKESİ

duvarındakilerin üstünde ayrıca, ahşap mimaride benzerine az rastlanan ve ilk bakışta gemi lumbozlarını andıran tepe pencereleri yer alır. Güney duvarının ortasında yarım daire kemerli kavsarasıyla sade görünümlü mihrap bulunur. Gerek bu mihrap gerekse minberle güneydoğu köşesindeki vaaz kürsüsünün asılları son yangında yok olmuş, yerlerine sanat değeri taşımayan yenileri konmuştur. Yapının kuzeybatı köşesindeki minarenin kaidesi kare planlıdır. Üçgen yüzeylerden meydana gelen pabuç kısmının üst kesiminde sağır kaş kemercikler sıralanmakta, bunların da üstünde kabartma olarak yazılmış küçük kitâbe kartuşları yer almaktadır. Daire kesitli gövde basit bir şerefe ve yine daire kesitli bir petekle devam eden minare kurşun kaplı konik bir külâhla son bulur. Kare planlı (6 × 6 m.) türbenin duvarları kesme küfeki taşıyla örülmüş, üstü kırma çatı ile örtülmüştür. Yâvedüd caddesine bakan doğu cephesinde üç, diğer cephelerde ikişer adet olmak üzere toplam dokuz adet penceresi vardır. Kapısı da güney cephesinin doğu ucundadır. Pencereler yarım daire şeklinde kemerlerle, kapı sepet kulpu biçiminde bir kemerle donatılmıştır. Güney ve doğu cephelerinde kapı ile pencereler arasında pilastırlar yerleştirilmiş, cepheler dört adet silmeyle yatay dilimlere ayrılmıştır.

Kapının kemeri üstünde türbenin 1293'te (1876) Pertevniyal Vâlide Sultan tarafından yenilendiğini gösteren ta'lik hatla kabartma olarak yazılmış iki satırlık mensur kitâbe vardır. Aynı cephede iki pencere arasında yer alan sülüs hatlı, tarihsiz diğer mensur kitâbenin 1876'dan önceki türbe binasından kaldığı tahmin edilebilir. Doğru cephesinde ortadaki pencerenin üstünde Şeyh Abdülvedüd adını içeren, tarihsiz üçüncü bir kitâbe daha vardır. Çeşmeden geriye basık kemer biçiminde, istiridye ve kıvrık dal kabartmaları ile süslü, mermerden bir ayna taşı kalmıştır. Üzerinde Şemsicemal Usta'nın adını ve 1324 (1906) tarihini veren, istifli sülüsle yazılmış bir kitâbe bulunmaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

Evliya Çelebi, *Seyahatnâme*, I, 109; Bandırmalizâde, *Mecmûa-i Tekâyâ*, İstanbul 1307, s. 5; Ayvansarayî, *Hadikatü'l-cevâmi'*, I, 287-288; a.mlf., *Mecmûa-i Tevârih* (haz. Fahri Çetin Derin – Vahid Çabuk), İstanbul 1985, s. 400; *Bâb-ı Âli Nezâret-i Umûr-ı Dâhiliyye Sicil Nüfus İdâre-i Umûmiyyesi Dersâadet ve Bilâd-ı Selâse Nüfus-ı Millisine Mahsus İstatistik Cetvelidir*, İstanbul 1301, s. 52; *Mecmûa-i Cevâmi'*, II, 10-11; İstanbul Vakıflar Başmüdürlüğü Arşivi, *Tekâyâ ve Zevâyâya Mahsus Defter* (E. H. Ayverdi'nin kısmen istinsah etmiş olduğu nüsha), 1341/1925,

nr. 279; Aysel Okan, *İstanbul Evliyaları*, İstanbul 1968, s. 186-192; M. Halit Bayrı, *İstanbul Folkloru*, İstanbul 1972, s. 162; M. Orhan Bayrak, *İstanbul'da Gömülü Meşhur Adamlar (1453-1978)*, İstanbul 1979, s. 125; Tahsin Öz, *İstanbul Camileri*, Ankara 1987, I, 124; M. Nermi Haskan, *Eyüp Tarihi*, İstanbul 1993, I, 83-85, 295-296; Mustafa Özdamar, *Dersâadet Dergâhları*, İstanbul 1994, s. 49-50; "Abdülvedüd (Şeyh)", *İst.A*, I, 143-145; Semavi Eyice, "Ayvansaray", *DBİst.A*, I, 494; M. Baha Tanman, "Yâvedüd Tekkesi", a.e., VII, 444-445.

M. BAHÂ TANMAN

YAVLAK ARSLAN

(ö. 691/1292)

Kastamonu bölgesinde hüküm süren
Çobanoğulları'nın önde gelen beyi
(bk. ÇOBANOĞULLARI).

YAVUZ, Ali Fikri

(1924-1992)

Cumhuriyet devri din âlimi.

5 Mayıs 1924'te Trabzon'un Çaykara ilçesine bağlı Akdoğan (Yukarı Hopşera) köyünde doğdu. Babası ilköğretmeni Abdullah Selim, annesi Fatma Hanım'dır. İlkokulu Çaykara'da, ortaokulu Bayburt'ta tamamladıktan sonra 1943'te Trabzon Lisesi'nden mezun oldu. Erzurum'da üç yıl ticaretle uğraştı, ardından İstanbul'da askerlik hizmetini yaptı (1948). Çaykara Belediyesi'nde kâtiplik görevini yürütürken Hasan Râmi Yavuz'un Akdoğan köyündeki ders halkasına katıldı ve beş yıllık bir öğrenimden sonra ondan icâzet aldı. 1953'te Diyanet İşleri Başkanlığı'na açılan vâizlik imtihanını kazandı. Kısa süren vâizlik görevinin ardından Ömer Nasuhi Bilmen döneminde İstanbul müftü yardımcılığına tayin edildi (1954). Burada iken İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arap-Fars Filolojisi'ne devam etti, ancak fakülteyi bitirmedi. İbrahim Elmalı'nın müftü-

lük döneminde Gaziosmanpaşa müftülüğüne tayin edildiyse de kısa bir süre sonra vekâleten İstanbul müftülüğüne getirildi (1966). 1971'de Kadıköy müftüsü oldu ve 1976'da buradan emekliye ayrıldı. Son dönemlerinde böbrek yetmezliğinden mustaripti, 27 Aralık 1992'de bu hastalıktan Feneryolu'ndaki evinde vefat etti. Cenaze namazı Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Camii'nde kılındıktan sonra Karacaahmet Mezarlığı'nda defnedildi.

İslâmî ilimleri öğrenip öğretmeyi amaç edinen Ali Fikri Yavuz, uzun süreden beri kesintiye uğrayan din öğretimine ve dinî hayatın yeniden canlanmasına katkı yapmaya çalışmıştır. İstanbul İmam-Hatip Okulu ve Yüksek İslâm Enstitüsü öğrencilerine maddî ve mânevî destek sağlamış, bir kısmına derslerinde yardımcı olmuştur. İlim Yayma Cemiyeti, İbnülemin Mahmud Kemal İnal Vakfı, İlim ve Fazilet Vakfı gibi kuruluşların kurucuları ve yöneticileri arasında yer almış, emeklilikten sonra kendi evinde, Erenköy ve Fâtih camilerinde tefsir, fıkıh ve asıl uzmanlık alanı olan ferâizle ilgili dersler vermiştir. Kendisi medrese usulüne göre yetiştiğinden başlangıçta İslâm dinine geleneksel mezhepçi açıdan bakmış, ancak zamanla bu tutumunda yumuşama meydana gelmiş ve Hanefiliğe mensup bir müslümanın gerektiğinde Şâfiî mezhebine göre de amel edebileceği görüşünü benimsemiştir. Herhangi bir tarikata intisap etmemiştir. Ona göre iyi bir kul olmak ve mânevî derecelerde elde etmek için bir mürşide bağlanıp ondan izin almaya gerek yoktur. Bununla birlikte Mehmet Zahit Kotku'ya ve Salih Bilgin'e (Hacı Salih Efendi) büyük saygı gösterirdi. Şöhrete, lüks ve israfı karşı çıkan Ali Fikri Yavuz hayatı boyunca düristlükten hiç ayrılmamış, Çaykara'da iken babası ile komşulardan biri arasında çıkan arazi ihtilâfi davasında babasının aleyhinde şahitlik yapmıştır. Yazdığı ilmihal kitaplarıyla Hanefî fıkıhına dair konuların geniş halk kitleleri tarafından öğrenilmesine yardımcı olmuştur.

Eserleri. 1. *Kur'ân-ı Kerîm ve Türkçe Meâl-i Âlisi* (İstanbul 1966). İlk defa bu eserde âyetlerin meâli ortadaki mushaf sayfalarının kenarında yer almış, bu şekil halk tarafından çok tutulmuştur. Meâl ilk defa Sönmez Neşriyat tarafından yayımlanmış, zaman içinde otuz baskısı yapılmış, son olarak *Kur'ân-ı Kerîm ve İzahlı Meâl-i Âlisi* adıyla neşredilmiştir (İstanbul 2008). 2. *Açıklamalı-Muamelâth İslâm İlmihali-İslâm Fıkıhı ve Hukuku* (İstanbul 1970). Hanefî mezhebi esas alı-

Ali Fikri
Yavuz